

מצוק - פרק ראשון

שני אדונים ישבו בדירה מרוהטת ומסודרת כלאחר יד בפטרבורג, באחד מרחובותיה הגדולים. האחד היה בן כשלושים וחמש, והאחר – בן כארבעים וחמש.

האחד היה בוריס פבלוביץ' רייסקי, האחר – איבן איבנוביץ' אַיִנוֹב. לבוריס פבלוביץ' היה פרצוף מלא חיים, ששינה הבעות ללא הרף. במבט ראשון הוא נראה צעיר משנותיו: מצחו הגדול והצח זהר ברעננותו, עיניו השתנו, לפרקים ניצתו בהן מחשבה, רגש ועליצות, ולפרקים נשקף מהן הרהור חולמני ואז הן נראו צעירות, כמעט עיני נער. אך יש שהביטו במבט בוגר, עייף ומשועמם והסגירו את גילו של בעליהן. סביב עיניו אף התקבצו שלושה קמטים קלים, אותות בל יימחו שמותירים הזמן והניסיון. שיערו השחור החלק צנח על עורפו ועל אוזניו, ובצדעיו הכסיפו כמה שערות לבנות. לחייו, כמוהן כמצחו, שימרו עוד לצד העיניים והפה את הגוונים הרעננים והצעירים, אך סמוך לרקותיו וליד הסנטר היה לעורו צבע שחמחם עד צוֹהֵב.

כללו של דבר, על פי מראה פניו היה אפשר לנחש בנקל שהגיע לפרק בחייו שכבר תם ונשלם בו המאבק בין הנעורים לבשלות, עת שהאדם עובר בה למחצית השנייה של חייו וכל ניסיון, רגש ומחלה שחִוֶּה משאירים בו עקבות. רק פיו שימר, בחיוכו ובשינויי הבעה החמקניים שלשפתיו הדקות, הבעה צעירה ורעננה, לפעמים כמעט ילדית.

רייסקי לבש חלוק אפרפר וישב על הספה ברגליים מקופלות תחתיו. איבן איבנוביץ', נהפוך הוא, לבש פראק שחור. כפפות לבנות וכובע היו מונחים לידו על השולחן. פניו התייחדו בהבעתן הנינוחה, או ליתר דיוק בצפייה שוות נפש לכל מה שעשוי להתרחש בקרבתו. מבט פיקח, שפתיים המעידות שאיננו טיפש, גון פנים שחמחם-צהבהב, שיער ופאות לחיים גזוזים יפה ששיבה זרקה בהם, תנועות מתונות, דיבור מאופק ולבוש ללא דופי – זה דיוקנו החיצוני.

פניו גילו לעין רואיו ביטחון עצמי שלו והבנת הזולת, שנשקפו מעיניו. "האיש חי לא מעט, מכיר את החיים ויודע את טיבן של הבריות," יגיד עליו הצופה מן הצד, וגם אם לא ימנה אותו עם הסוג של בעלי הטבע יוצא הדופן, הנעלה, עוד פחות מכך ייטה לייחס לו תמימות.

זה היה נציגם של רוב ילידי פטרבורג האוניברסלית וככלל, מה שנהוג לכנותו איש החברה הגבוהה. הוא השתייך לפטרבורג ולחברה הגבוהה, והיה קשה לדמיין אותו בעיר אחרת כלשהי פרט לפטרבורג, ובספירה אחרת פרט לחברה הגבוהה, כלומר הרובד העליון הידוע באוכלוסיית פטרבורג. אף שהיו לו משרה ועיסוקים משלו, לעתים הקרובות ביותר היה אפשר לפגוש אותו ברוב חדרי האורחים, בבקרים – שעה שערך ביקורים רשמיים, וכן בארוחות הצהריים ובשעות הערב: בערבים היה שקוע תמיד במשחקי קלפים. אינו בשר ואינו חלב: לא בעל אופי ולא חסר אופי, לא ידען ולא בור, לא בעל השקפות מוצקות ולא ספקן.

אי-הידיעה או העדר ההשקפות לבשו אצלו צורה של כעין שלילת-כול קלילה ושטחית: הוא התייחס לכול בזלזול, בלי לרחוש יראת כבוד כנה לדבר, בלי להאמין אמונה עמוקה בדבר ובלי לדבוק דבקות יתרה בדבר. לגלגני במקצת היה, פקפקן, שווה נפש ומאוזן ביחסיו עם כל אדם, בלי להעניק לאיש ידידות נאמנה ועמוקה, אך גם בלי לרדוף איש מתוך עוינות עיקשת.

הוא נולד, למד, גדל וחי עד לימי זקנתו בפטרבורג, בלי להרחיק מעבר ללְכֶטָה ולאֶוֶרְנֵינְבֶאוֹם¹ מן הצד האחד, ומעבר לטוקסובו ולסְרֶדְנֵינְאִיה² רוגֶטְקָה מן הצד השני. משום כך השתקפו בו, כמו שמש בטיפת מים, כל עולמה של פטרבורג, כל המעשיות הפטרבורגית, כל אורחות החיים, כללי ההתנהגות, הטבע, שירות המדינה – היה זה טבעה השני של פטרבורג ותו לא.

לא היו לו שום השקפות, שום מושג על חיים אחרים, יהיו אשר יהיו, פרט לאלה המוצגים בעיתונים משלנו ובעיתונים הזרים. להט היצרים

¹ לְכֶטָה – רובע היסטורי בסנט פטרבורג, על חוף המפרץ הפיני; אֶוֶרְנֵינְבֶאוֹם – ארמונות וגנים על חוף המפרץ הפיני, כארבעים קילומטרים מערבה מסנט פטרבורג.

² טוקסובו – יישוב בקרבת סנט פטרבורג; סְרֶדְנֵינְאִיה רוגֶטְקָה (רוסית): "המחסום האמצעי" – רובע היסטורי בדרומה של סנט פטרבורג.

הפטרבורגי, השקפת העולם הפטרבורגית, המחזור הפטרבורגי השנתי של מידות רעות ומעלות טובות, רעיונות, עסקים, פוליטיקה ואולי אפילו שירה – אלה הם המעגלים שחיינו סובבו בהם, והוא לא ניסה לפרוץ את המעגל הזה מפני שמצא בו סיפוק מלא עד להתפאר לטבעו.

ארבעים שנה ברציפות צפה בשוויון נפש בכל אביב בספינות מלאות מפה לפה שהפליגו לחוץ לארץ, במרכבות נוסעים, ומאוחר יותר בקרונות רתומים לסוסים, שנסעו לתוככי רוסיה – בהמוני אדם ש"הלך רוח תמים"

האיץ בהם לנשום אוויר אחר, להתרענן, לתור אחר רשמים והסחות דעת. מעולם לא חש צורך מעין זה, וגם לא הכיר בקיומו אצל הזולת, אלא התבונן בו, באותו זולת, בשלווה ובאדישות, בארשת פנים מהוגנת למדי ובמבט שביקש לומר: שיעשו ככל העולה על רוחם, אני עצמי לא אסע.

דיבורו הצטיין בפשטותו ובמעברים חופשיים מנושא לנושא, הוא ידע תמיד את כל הנעשה בעולם, בחברה הגבוהה ובעיר; בעתות מלחמה עקב אחר ההתפתחויות, קיבל באדישות את הידיעות על חילופי ממשלות באנגליה או בצרפת, קרא את הנאום האחרון שנישא בבית הנבחרים ובבית הצירים הצרפתי, ידע תמיד על מחזה חדש וכן מי נרצח בלילה בדקירות סכין ברובע וִיבוֹרְגְסְקִי³. היה בקיא בגניאלוגיה, במצב העסקים והאחוזות ובקורותיה עתירי השערוריות של כל שושלת גדולה בעיר הבירה; ידע בכל רגע את הנעשה במנהל: על השינויים, ההעלאות בדרגה והאותות; התמצא גם ברכילות העירונית: קיצורו של דבר, היטיב להכיר את עולמו.

הבקרים עברו עליו בשיטוט בעולם, כלומר בין חדרי האורחים; את חלקם ייחד לעסקים ולעבודה. את הערב פתח לא אחת בהצגה, וסיים תמיד במשחק קלפים במועדון האנגלי או בבית מכריו, והלא הכיר את כולם. קלפים שיחק ללא דופי ויצאו לו מוניטין של שחקן נחמד, מפני שהתייחס בסלחנות למשגים של זולתו, מעולם לא כעס אלא צפה במשגה באותה מהוגנות כמו במהלך מבריק. מה גם שהימר על סכומים גדולים וקטנים כאחד, שיחק הן בחברתם של שחקנים בקנה מידה רציני והן בחברתן של גברות גחמניות.

³ רובע בחלקה הצפוני של סנט פטרבורג, שפיתוחו החל מאוחר יותר משאר רובעי העיר. בעת שבה נטוע הרומן 'מצוק', היה האזור מאוכלס על ידי פועלים ופקידים זוטרים. שכנו בו אקדמיה לרפואה וכירורגיה ובית ספר לתותחנות, והיו בו הרבה שטחי הפקר.

את תקופת האימונים וההכשרה עבר בהצלחה: משך בעול כחמש עשרה שנה במשרדים שונים, במשרות שחייבו אותו להוציא לפועל את התוכניות של זולתו. הוא ניחש בשום שכל את כוונת הממונה, חלק את השקפתו על העניין ובמיומנות ובזריזות הציג תוכניות שונות על הנייר. אם התחלף הממונה ועמו גם ההשקפה והתוכנית, אייננו עבד באותה פיקחות ומיומנות גם עם הממונה החדש, על תוכנית חדשה – והדו"חות שהגיש היו לרצונם של כל השרים שעבד בתקופתם בשירות המדינה.

כעת הוא היה כפוף לאחד מהם, בתור פקיד המופקד על שליחויות מיוחדות. בבקרים היה מתייצב במשרדו של השר, אחר כך בחדר האורחים של רעייתו, ואכן מילא שליחויות אחדות שהטילה עליו, ובערבים, בימים היעודים, היה בהכרח נרתם למשחק קלפים עם מי שהתבקש. היו לו דרגה בכירה ושכר מכובד למדי – ושום עיסוק.

אם יותר לנו לחדור לנפש הזולת, הרי בנפשו של איבן איבנוביץ' לא היו שום מחשכים, שום סודות, עתידו לא הצפין בחובו שום מסתורין, ואף המכשפות מ"מקבת" היו מתקשות לפתותו בגורל מזהיר מזה שנפל בחלקו או לשלול ממנו את הגורל שלקראתו צעד ביודעין ואגב הקפדה על כבודו העצמי. לקבל העלאה מדרגת יועץ מדיני ליועץ מדיני בפועל ולקראת הסוף, כגמול על עבודתו המועילה ורבת השנים ועל עמלו ללא עצימת עין, הן בשירות המדינה והן במשחקי הקלפים – להתמנות ליועץ סתרים ולהשליך עוגן בנמל, באיזו ועדה או ועד נצחיים, כולל שמירה על ההכנסה – ואז מצדו שירגש לו האוקיאנוס האנושי, שישתנו העתים, שיצלול למצולות גורל העמים והממלכות – הכול יחלוף ביעף על פניו עד שמכת שבץ או מכה אחרת תשים קץ למהלך חייו.

איינוב היה נשוי והתאלמן, היתה לו בת בת שתיים עשרה שהתחנכה בפנימייה על חשבון המדינה. אחרי שסידר את ענייניו, ניהל חיים שלווים וחסרי דאגות כשל רווק זקן.

דבר אחד בלבד הפר את שלווותו: טחורים מעודף ישיבה. באופק ריצד מולו מאורע מעורר חרדה: לקטוע לזמן מה את חייו אלה ולנסוע למעיינות המרפא. כך איים עליו הרופא.

"לא הגיע הזמן להתלבש? ארבע ורבע!" אמר איינוב.

"כן, הגיע," אמר רייסקי וניעור מהרהוריו.

"במה הרהרת?" שאל איינוב.

"במי, תיקן אותו רייסקי, "כל הזמן בה... בסופיה..."
"שוב! נו!" העיר אינוב.
רייסקי החל להתלבש.

"לא משעמם לך שאני סוחר אותך לשם?" שאל רייסקי.
"כלל לא: מה זה משנה איפה משחקים קלפים, שם או אצל האיוולוויים?
אמת, קצת מביש להביס נשים זקנות: אנה וְסִילֵיבְנָה משיבה על המהלכים
של השותף שלה למשחק בלי לראות את הקלפים, וְנֶדְזֶדָה וסילייבנה
מכריזה בקול באיזה קלף תפתח."
"אל תדאג, לא תשרוד אותן אם תזכה בפרוטה שם פרוטה פה. לשתי
הזקנות הכנסה בסביבות השישים אלף."
"אני יודע, וסופיה ניקולייבנה תזכה בכל הסכום?"
"כן, היא האחיינית שלהן. אבל מתי היא בכלל תזכה! הן קמצניות,
יאריכו ימים יותר ממנה."

"הרי לאביה יש משהו, נדמה לי..."
"לא, הוא בזבז הכול."

"אבל על מה הוא מבזבז? כמעט אינו משחק קלפים."

"מה פירוש על מה? והנשים? וההתרועעות הזאת, ה-petits soupers,⁴
כל ה-train⁵ הזה? בחורף הוא נתן ל-Armance במתנה, לכבוד המסיבה
שערכה, מערכת כלי שולחן בחמשת אלפים רובלים, והיא בכלל שכתה
להזמין אותו לארוחת הערב..."

"כן כן, שמעתי. תמורת מה? מה הוא עושה שם אצלה?" שניהם פרצו
בצחוק. "נדמה לי שגם בעלה של סופיה ניקולייבנה השאיר לה משהו!"
"לא, הכנסה של שבעת אלפים רובלים – אלה דמי הכיס שלה, וכל השאר
מהדודות. אבל בוא נצא!" אמר רייסקי, "אני רוצה עוד להספיק לטייל
בשדרת נייבסקי לפני הצהריים."
איינוב ורייסקי הלכו ברחוב ובירכו את המכרים בניד ראש, קדו ולחצו
ידיים על ימין ועל שמאל.

"הרבה זמן תשב כעת אצל הבלובודובה?"
"עד שתגרש אותי – כרגיל. למה, משעמם?"

⁴ ארוחות ערב בארבע עיניים (צרפתית).

⁵ אורח החיים (צרפתית).

"לא, תהיתי אם עוד אספיק להגיע לאיוולוויים. איני משתעמם אף פעם..."

"אדם מאושר!" אמר רייסקי בקנאה, "הלוואי שלא היה שעמום בעולם! האם יש מכה אכזרית מזאת?"

"שתוק, בבקשה!" היסה אותו איינוב בפחד שמקורו באמונה תפלה, "עוד תביא איזו צרה על ראשי! רק הטחורים שלי זה אסון בפני עצמו! כל מה שהרופאים יודעים זה לשלח אותי מפה. נטפלו לעודף ישיבה – רואים בו את מקור כל הצרות! וגם האוויר: האם יש אוויר טוב מזה?" הוא רחרח את האוויר בהנאה, "עכשיו בחרתי לי אַסקולֶפְיוס⁶ עם לב טוב יותר: זה רוצה לטפל בי בקיץ בעזרת שתיית חלב חמוץ. הרי אצלי זה טחורים פנימיים... אתה יודע? אז אתה מבקר את בת דודתך מרוב שעמום?"

"מה השאלה: ברור! האם אינך יושב לשחק קלפים מרוב שעמום? כולם נמלטים מהשעמום כמו מדבר." "

"איזה סם מרפא עלוב בחרת לך נגד השעמום – להעביר את הזמן בדיבורים ריקניים עם אישה: כל יום אותו הדבר!"

"ומשחקי קלפים זה לא אותו הדבר? הרי אתה מוצא בהם מקלט מהשעמום..."

"לא, לא, לא אותו הדבר: אנגלי אחד חישב ומצא צירוף מספרים שמראה, שאותה חלוקה של קלפים עשויה לחזור על עצמה רק פעם באלף שנה... והסיכויים? ואופי השחקנים, הסגנון של כל אחד מהם, הטעויות? לא אותו הדבר! אבל להתחבט עם אישה בחורף ובאביב! היום, מחר... את זה איני מבין!"

"היופי זר לך, מה אפשר לעשות? יש מי שהמוזיקה זרה לו, ויש מי שאינו מבין בצירור: זה סוג של אי-מפותחות..."

"כן, בפירוש סוג של. הנה, במחלקה שלי היה סגן מנהל, איבן פֶטְרוֹבִיץ': זה לא הניח לשום פקידה, לשום חדרנית לעבור על פניו, כלומר אם היתה יפה, כמובן. הרעיף על כולן דברי חיבה ומחמאות, הגיש זרים, בונבוניירות: ומה, הוא מפותח?"

"נניח לשיחה הזאת," אמר רייסקי, "אחרת שוב נטפס שנינו על הקיר, כמעט לקטטה נגיע. איני מבין בקלפים שלך, וזכותך לקרוא לי בור. אז אל

⁶ אל הרפואה במיתולוגיה היוונית והרומית.

תידחף גם אתה לדרוש ולדון על טיבו של היופי. כל אחד נהנה בדרכו מתמונה ומפסל ומיופייה החי של אישה: איבן פטרוביץ' שלך בדרכו, אני בדרכי, ואתה כלל לא – נו, אז לך לך! "

"אתה משחק בנשים, כפי שאני רואה, " אמר איינוב.

"כן, משחק, ומה בכך? גם אתה משחק וזוכה כמעט תמיד, ואני תמיד מפסיד... האם זה פסול?"

"כן. סופיה ניקולייבנה יפהפייה וגם כלה עשירה: התחתן וסוף לכול. "

"כן, סוף לכול, ויתחיל השעמום! " אמר רייסקי בנימה מהורהרת, "ואני איני רוצה שיבוא הסוף! הירגע, ממילא לא היו נותנים לי אותה לאישה!"

"אז אם תשאל אותי, אין טעם ללכת לשם. אתה סתם דון ז'ואן!"

"כן, דון ז'ואן, אדם נקלה: זה מה שיוצא, לגרסתך?"

"אלא מה: ומה הם, לדעתך?"

"טוב, אז גם ביירון, וגתה, והמון ציירים ופסלים – היו כולם אנשים נקלים..."

"ומה אתה, ביירון או גתה?"

רייסקי הפנה ממנו במורת רוח את ראשו.

"הדון ז'ואניות כמוה כדון קישוטיות במין האנושי, ואף עמוקה ממנה. הצורך הזה טבוע בנו אף יותר מטבע ברייתנו..." אמר.

"אם יש צורך, אז תחתן... אמרתי לך..."

"אָח! " ביטא רייסקי כמעט בייאוש, "הרי להתחתן אפשר פעם, פעמיים, שלוש: האומנם איני יכול להתענג על היופי כמו שהייתי מתענג על יופיו של פסל? דון ז'ואן התענג על הצורך הזה קודם כול מבחינה אסתטית, אבל בגסות: בנה של המאה שלו, של החינוך ושל המנהגים, הוא נסחף מעבר לגבולות הסגידה – זה הכול. אך מה הטעם לדון ולדרוש איתך!"

"אם לא מתחתנים, אין מה לבוא, " חזר איינוב בשוויון נפש.

"דע לך, אתה צודק חלקית. קודם כול עלי לומר שנהיות הלב שלי כנות תמיד ואינן מכוונות, זו אינה רדיפת שמלות, דע אחת ולתמיד. כשהאלילה שלי תואמת ולו בתו היכר אחד את האידיאל שדמיוני יוצר לי ממנה תכף ומיד – כל היתר מתווסף אצלי מאליו, ואז מופיע אידיאל של אושר, אושר משפחתי..."

"אתה רואה, אז תחתן..." העיר איינוב.

"המתן, המתן: שום אידיאל מעולם לא שרר עד מועד החתונה – הוא היה מחוויר ומתמוטט, והייתי עוזב אחרי הצטננות הלהט... מה שהדמיון יוצר, הניתוח הורס כמו בית הקלפים. או שהאידיאל עצמו עוזב אותי, בלי להמתין שלהטי יצטנן..."

"ובכל זאת, לשבת כל יום בחברת אישה ולפטפט איתה!" חזר איינוב בעקשנות ונד בראשו, "נו, על מה למשל תדבר אפילו היום? מה אתה רוצה ממנה, אם לא ייתנו לך אותה לאישה?"

"ואני אשאל אותך: מה אתה רוצה מהדודות שלה? איזה קלפים יעלו בידך? האם תזכה או תפסיד? האם אתה הולך לשם כדי לזכות בכל ההכנסה של שישים אלף רובלים? אתה הולך כדי לשחק – וגם לזכות במשהו..."

"אין לי שום מחשבה תחילה: אני עושה את זה בגלל... בגלל... לשם ההנאה."

"בגלל... בגלל השעמום, אתה רואה, וגם אני לשם ההנאה – ובלי מחשבה תחילה. וכיצד אני מתענג על היופי – אתה ואיבן פטרוביץ' שלך לא תבינו את זה, איני אומר זאת כדי להכעיס אותך ואותו – זה הכול. הרי ישנם כאלה שמתפללים בלהט, ואחרים אינם יודעים את הצורך הזה, ו..."

"בלהט! להט היצרים אינו נותן לחיות. עמל – זה סם המרפא היחיד מהריקנות: עניין לעסוק בו," אמר איינוב מתוך שכנוע פנימי.

רייסקי נעצר, עצר את איינוב, חייך בארסיות ושאל:

"איזה עניין, תגיד בבקשה: זה מסקרן!"

"מה פירוש איזה? שרת את המדינה."

"האם זה עניין של ממש? הצבע לי על עניין בשירות המדינה, פרט ליוצאים מן הכלל מעטים, שאי-אפשר להסתדר בלעדיו?"

איינוב שרק מרוב פליאה.

"נו באמת!" אמר והביט סביבו, "טוב, הנה!" הצביע על שוטר שהביט בעיקשות לכיוון אחד.

"אז שאל אותו," אמר רייסקי, "למה הוא עומד פה ואת מי הוא מחפש בריכוז כזה, למי הוא מחכה? לגנרל! אותך ואותי אינו רואה, ולכן כל עובר ושב יכול לסחוב לנו ממחטה מתוך הכיס. האם באמת החשבת את הניירות שלך לעניין של ממש? לא נרחיב על זה את הדיבור, רק אגיד לך שבחיי,

אני עושה יותר כשאני מורח את הציורים שלי או מקשקש על הפסנתר, ואפילו כשאני סוגד ליופי..."

"ומה הדבר המיוחד מצאת בבת דודתך, פרט ליופי?"

"פרט ליופי! אבל זה הכול! ואולם, איני מכיר אותה טוב: וזה מה

שמושך אותי אליה, לצד היופי..."

"מה פירוש, כל יום אתם יחד ואינך מכיר אותה טוב?"

"איני מכיר. איני יודע מה מסתתר אצלה תחת מעטה השלווה, איני יודע את עברה ואיני מנחש את עתידה. האם היא אישה או בובה, האם היא חיה או מציגה מראית עין של חיים? זה מייסר אותי... הנה, הבט," המשיך רייסקי, "אתה רואה את האישה הזאת?"

"את השמנה ההיא, שמטפסת אל כרכרת העגלון ויש לה צרור ביד?"

"כן, וגם את ההיא, שמביטה מחלון המרכבה? ואת ההיא, שפונה

לקראתנו מעבר לפינת הרחוב?"

"נו אז מה?"

"אתה קורא בפניהן בחטף איזו דאגה או דכדוך או שמחה או מחשבה, סימן היכר לכוח רצון: טוב, בקיצור, תנועה, חיים. לא נחוץ הרבה כדי למצוא מפתח ולומר שיש לה משפחה וילדים, כלומר, היה עבר. מפני אישה אחרת ניבטת תשוקה או עקבות רעננים של חיבה – כלומר, ישנו הווה. וכאן פנים צעירות נוהרות מתקווה, איוויי הלב מבקשים לפרוץ החוצה ומנבאים עתיד לא שקט..."

"נו?"

"נו, בכל מקום יש משהו חי, מלא תנועה, תובע חיים ומגיב עליהם... ושם אין דבר מכל אלה, ריקנות גמורה! אין אפילו אדישות, שעמום, כדי שתוכל לומר: היו חיים וחוסלו – לא כלום! נוצצת ומזהירה, אינה מבקשת דבר ואינה נותנת דבר בתמורה! ואני איני יודע דבר! ואתה מתפלא שאני מתחבט?"

"היית אומר לי את זה מזמן ואז הייתי מפסיק להתפלא, כי אני בעצמי

כזה," אמר אינוב ונעצר באחת, "בוא לבקר אותי במקומה..."

"אתה?"

"כן, אני!"

"מה, חוננת ביופי מזהיר?"

"חוננתי בשלווה מזהירה ואני נהנה מזה; וגם היא... אז מה העניין?"

”בך אין לי שום עניין, והיא – היופי, היופי!”

”התחתן, ואם אינך רוצה או אי אפשר, עזוב ומצא לך עניין לעסוק בו...”

”תיזום קודם עניין ששכל תוסס וחי המואס בבשר פיגולים ונפש נלהבת יכולים להסתער לתוכו, למד אותי כיצד להשקיע את כוחותי במשהו שכדאי להיאבק למענו – ולך לעזאזל עם הקלפים, הביקורים, קבלות הפנים ושירות המדינה שלך!”

”יש לך אופי חסר מנוחה,” אמר איינוב, ”לא טיפלו בך ביד קשוחה ולא עברת בית ספר קשה – אז אתה מתפרחח... אתה זוכר, סיפרת לי כשנטאשה שלך היתה בחיים...”

רייסקי נעצר פתאום ותפס את בן לווייתו בידו. עצב נשקף מפניו.

”נטאשה!” חזר חרש, ”זוהי האבן הכבדה היחידה שרובצת על לבי. אל תערב את זכרה ברשמים ובהיסחפויות הרגעיים שלי...”

הוא נאנח. בשתיקה הגיעו השניים לכנסיית ולדימיר הקדוש, פנו לסמטה ונכנסו בכניסה הראשית של בית אדונים.

(מרוסית: דינה מרקון)